

hias • avisa

sammen om et bedre miljø

Når utslipps- alarmen går

se side 4

Blåser av som direktør
side 3

Gammelt blir som nytt
side 6

Glassavfall
side 7

Innsyn

- ny Hias-direktør
- trygt drikkevann
- konkurransen

LEDER

Det går ikke av seg selv!

Morten Finborud, administrerende direktør

Hias opplevde 22. april sin største lekkasje på avløpsnettets siden starten i 1974. 25.000 m³ kloakkvann rant ut i Mjøsa før lekkasjen ble stoppet.

Hvorfor det skjedde vet vi ikke enda. Kanskje får vi heller ikke noe sikkert svar på det. Dermed blir dette en påminnelse om at uhell kan skje også på samfunnskritiske områder som vannforsyning, transport og rensing av avløpsvann. Som følge av denne hendelsen er det fra flere hold tatt til orde for at det bør etableres reserveløsninger for å sikre at så store utslipp til Mjøsa som drikkevannskilde med strender og båtliv, ikke skal skje igjen.

Fra Mjøsaksjonen på 70-tallet og til i dag har innbyggerne og industrien rundt Mjøsa bidratt til å finansiere gode løsninger som har gjort Mjøsa til en «perle» for rekreasjon og friluftsliv samtidig som den er en trygg og god drikkevannskilde. Kanskje skal vi nå legge lista enda litt høyere og betale noen hundre kroner hver ekstra i året, for å styrke sikkerheten i vann- og avløpsnettets enda et hakk.

For meg er det viktig også å slå fast at kvaliteten på drikkevannet fra de godkjente vannverkene i regionen er godt sikret. Fra vannet tas fra Mjøsa til det pumpes ut til deg og meg går det gjennom flere rensetrinn og kontroller.

Men dette går ikke av seg selv. Neste gang du skrur på krana eller drar i snora oppfordrer jeg deg til å tenke over hvordan hverdagen hadde blitt dersom det ikke hadde fungert.

Som ny direktør i Hias har jeg gjennom denne hendelsen fått innsyn i hvor omfattende og sammensatt disse systemene er, og hva som kreves av utstyr, innsats og kompetanse for å sikre at det holdes i drift – alltid!

Det er ikke en selvfølge. Og det har en pris.

Morten Finborud ny Hias-direktør

– Dette blir spennende. Jeg visste at Ernst Øygarden ville gå av som administrerende direktør i Hias i den kommende styreperioden, og har hatt stillingen i kikkerten en stund, sier Morten Finborud.

Den nye Hias-direktøren begynte formelt i stillingen 1. mai. Han kommer fra jobben som direktør for IKT i Helse Sør-Øst, der han har vært siden han begynte som konsulent i 2002. Finborud kjenner Hias godt, ettersom han ble valgt inn i representantskapet i 1999 og satt i styret fra 2001 til 2008.

– Jeg valgte å gå av i styret med den begrunnelsen at jeg ønsket å være i posisjon til å søke direktør-stillingen når den tid kom. Samtidig søkte jeg og ble fritatt fra vervet i Hamar kommunestyre. Selv om jeg kunne ha tøyd kommuneloven med å si at jeg ikke er inhabil, hadde det vært rart å sitte i jobben i et interkommunalt selskap og samtidig være representant for en av eierne, sier Finborud.

Han mener at Hias er et mer spennende selskap enn folk flest tenker gjennom. – Jeg vet ikke om det er riktig å kalle det for store utfordringer for selskapet, men det er viktig å videreføre den tryggheten og stabiliteten i leveransene som er kjernevirksomheten i Hias. Nærlig vann, avløp og rennøvasjon, sier han.

Morten Finborud har tiltrådt stillingen som ny administrerende direktør i Hias.
(Foto: Jon I. Grue)

Hias-avisa nr. 1-2009

Utgiver:

Hias IKS, Vangsvegen 143, 2317 Hamar. Tlf: 62 54 37 00
e-post: post@hias.no internett: www.hias.no

Ansvarlig redaktør:

Morten Finborud

Redaktør:

Lise M. Brodal

Redaksjonen:

Helge Bryhni, Hege Skjønnaug, Erik Bøhleng og Gjermund Sørensen

Utgis til husstander i Hamar, Løten, Ringsaker og Stange.

Avisa trykkes på papir av returkartong.

Vinnere av forrige konkurranse:

Aase Rabstad, Hamar
Jarle Nordseth, Vallset
Odd Aksel Maagaard, Åsvang

Ernst Øygarden har hatt sin siste arbeidsdag, etter drøyt 12 år som administrerende direktør i Hias. Nå får den sylferske pensjonisten bedre tid til å dyrke sine hobbyer, som blant annet er å spille tuba i Hamar Veterankorps.

Blåser av som Hias-direktør

Ernst Øygarden blåser av som administrerende direktør i Hias etter drøyt 12 år. Plansjef Terje Wikstrøm og servicemedarbeider Hege Skjønhaug ser ikke ut til å ha noe i mot tubaspillingen. (Foto: Jon I. Grue).

– Det er veldig mange ting å glede seg over og være stolt av. Det viktigste er kanskje at Hias på disse årene har utviklet seg til å bli en tung profesjonell aktør innen vann, avløps- og rennvasjonssektoren og ligger helt fremst nasjonalt. Det har alle kommunene i Hedmark hatt nytte av gjennom Driftsassistansen som driftes av Hias, sier Øygarden.

– MANGE UTROLIG FLINKE FOLK

Han understreker at dette ikke er på grunn av noe «onemanshow», men mange utrolig flinke folk med stor faglig kompetanse på hele spekteret av arbeidstakergrupper. – Hias har også vært en nasjonal bidragsyter på rennvasjonsløsninger. Faktisk har vi den høyeste materialgjenvinningsgraden i landet og et avgifts nivå som ligger under landsgjennomsnittet. I den forbindelse har jeg lyst til å berømme innbyggerne i regionen for at de er utrolig

miljøbevisste, sier Øygarden. Han er også stolt av at Hias i sin tid sammen med gamle HrE tok initiativ til fjernvarmeutbygging i Hamar. Den har vært driftet av Hias helt fra starten og fram til nå. – Og så synes jeg det er artig at vi med bakgrunn i den kompetansen og teknikken vi har, har vært med på å utvikle nye bedrifter med til sammen 50 arbeidsplasser i denne perioden, legger han til.

KONKRET OG MÅLBAR JOBB

Ernst Øygarden vokste opp i Moelv som fjerde generasjons veiutbygger. Etter ingeniørutdanningen i Stockholm, startet han yrkeskarrieren som brukonstruktør med å konstruere Norges største hengebru i Skjomen sør for Narvik. Så fulgte en periode som leder av driftsplankontoret i Statens vegvesen i Oppland og driftsingeniør i Oppegård kommune, før han kom til Hamar og etter hvert ble driftssjef med ansva-

ret for driften av Teknisk etat. Mange husker også Øygarden som assisterende rådmann i Hamar kommune. Her hadde han ansvaret for å koordinere OL-arbeidet, før han gikk rett over på prosjektlederopp-gaven med kommunesammenslåing av Hamar og Vang. Han fortsatte som assisterende rådmann i den nye storkommunen, før nest siste stoppested ble som rådmann i Trysil. – Jeg har vært i tunge lederjobber fra jeg var 18 år, men stillingen som administrerende direktør i Hias er en av de mest spennende funksjoner jeg har hatt. Jobben er konkret og målbar. Til å være en offentlig eid selskap er det lagt til rette for et effektivt styringsystem med korte beslutningsveier. Det blir en helt annen måte å jobbe på enn i en kommune, sier han.

MANGE HOBBYER

Med til sammen 43 år i yrkeslivet, innrømmer Øygarden at omstillingen til pensjonist kan bli tøff. Det er bare kona Karin

og han selv som skal administrere hverandre. Kanskje tar han seg en liten jobb, men i så fall bare fra ti til to. Det skorter i hvert fall ikke på hobbyer å fylle tiden med. – Jeg har vært i korpsbevegelsen fra jeg var sju-åtte år og trives veldig godt med å spille i Hamar Veterankorps og kameratskapet der. Det er et hyggelig og avslappende miljø som også integrerer ektefellene, sier han. Dessuten har han hytta i Bittermarka i Trysil med sine fristende ørretvann. Fiske, småviltjakt og friluftsliv har en stor plass i livet til den avgåtte Hias-direktøren. Det samme gjelder hobbyneking. Han er nemlig en «handy-man» som ikke står i beit for noe. Hadde det bare ikke vært for at rådmannsjobben i Trysil tok så fryktelig mye tid hadde han snekret det meste av hytta selv, og ikke bare den store verandaen.

Helikopter ble brukt for å fylle opp igjen med pukk under avløpsledningen på skadestedet.

«Når utslippsalarmen går»

Den 22. april gikk alarmer på Hias sitt avløpsrensaneanlegg i Ottestad. Det ble konstatert lekkasje på en av hovedavløpsledningene som ligger i Mjøsa fra pumpestasjonen på Tjuvholmen på Hamar til Sandvika i Stange. Det ble i verksatt full beredskap med å skaffe utstyr og dykkere for å få reparert den skadede ledningen. Lekkasjen ble stoppet neste dag. Hendelsen medførte store utslipp av avløpsvann til Mjøsa.

– Det er første gang i Hias sin historie at det har oppstått en slik lekkasje på grunn av skade, sier nylig påtroppet direktør i Hias, Morten Finborud. Hias har tre overføringsledninger av denne typen, alle lagt på 1970-tallet, og de ligger i Mjøsa i Åkersvikaområdet. Ledningen som det oppstod lekkasje på var den største av disse. Alle tre er produsert i såkalt duktilt støpejern, og dimensjonen på den skadede ledningen var 600 mm. Rør av denne typen er forventet å ha en levealder på rundt 100 år, sier Finborud, som er svært interessert i å finne årsaken til skaden.

GOD BEREDSKAP, HØY SIKKERHET

– Hias har god internkontroll med rutiner på sikkerhet og beredskap, og det er leit når vi får skader med slike følger som denne, sier Finborud. Likevel tror han at dette er et enkeltstående tilfelle, og at iverksatte tiltak vil forebygge og forhindre nye utslipp. Men som han påpeker, vi har ingen garanti for at nye lekkasjer ikke kan oppstå så lenge det ikke finnes reserveløsninger. Han tror derfor at lekkasjen vil lede til en offentlig diskusjon om hvor høyt sikkerhetsnivået skal være på denne type infrastruktur. Dersom vi sammen

med våre eiere og myndigheter kommer fram til at det må etableres reserveløsninger, betyr dette at vi må legge doble ledninger parallelt på alle kritiske strekninger. Dette vil kreve store investeringer, men for en normal husstand vil årlig merkostnad for å sikre Mjøsa mot slike utslipp, bli noen hundre kroner i året. Det er nok Mjøsa verdt, både som drikkevannskilde, badevann og rekreasjonsområde, sier Finborud. Foreløpig har Hias startet arbeidet med risikovurderinger og planlegging for reserveløsninger over

Åkersvika og mot Brumunddal. Her ligger også ledninger i Mjøsa som innebærer risiko for store utslipp ved brudd. Disse blir nå også vurdert, selv om de er i et annet materiale enn ledningen som sprakk.

FORSTERKET REPARASJONEN

Den første reparasjonen av avløpsrøret handlet om å få stoppet lekkasjen. Deretter ble det jobbet med planlegging av en mer varig reparasjon. Den 9. mai ble den første reparasjonen forsterket og rørledningen stabilisert. Det ble valgt en

Vannprøver

Resultatet av NIVAs målinger av vannkvaliteten finner du på nettsiden til Fylkesmannen i Hedmark. (www.fylkesmannen.no/hedmark).

De siste målingene Hamar kommune foretok av badevannet på badestrendene rundt Hamar midt i mai, viste at badevannet er friskmeldt.

En av de seks skjøtemuffene som ble bruk til reparasjonen.

løsning nå som førte til et begrenset nytt utslipp i forkant av badesesongen. Det kan bli behov for å gjøre en permanent reparasjon av denne ledningen før eventuell reserveledning er på plass. Dette vil i så fall bli gjort sent i høst eller til vinteren. I mellomtiden gjennomføres tiltak for å redusere belastning på ledninger og overvåkingen av den forsterkes.

BADESESONGEN SIKRET

Fylkesmannens miljøvernavdeling engasjerte NIVA til å gjøre undersøkelse og overvåke virkningen av utslippet som ble på ca. 25.000 m³ urensset avløpsvann. Rett etter utslippet ble det målt høye nivåer av bakterier i nærområdene til utslippet. Nye prøver viser at bakterienivået allerede har normalisert seg. Prøver tatt på badestrendene i nærområdet viser at det heller ikke er farlig å bade, og badesesongen er sikret.

Adm. direktør og mannskap venter i spenning på om dykkerne lykkes med reparasjonen.

Drikkevannet er trygt

Mange fryktet at avløpsutslippet skulle føre til at drikkevannet ikke var sikkert. En frykt som skulle vise seg å være helt unødvendig for alle som er tilknyttet offentlig vann.

Utvidet prøvetaking ved vannbehandlingsanleggene på Hamar og Stange viste at bakterienivået i råvannet var upåvirket av utslippet. Ved Stange ble det ikke påvist E-coli i det hele tatt, mens det ved Hamar ble påvist normale konsentrasjoner etter årstiden. Råvannskvaliteten ved Stange er normalt bedre enn ved Hamar.

KLOR OG UV

Inntakene til de to vannbehandlingsanleggene ligger på stort dyp, 160 og 185 meter. Der er vannkvaliteten svært stabil med unntak av når Mjøsa er inne i perioder med fullsirkulasjon, vår og høst. Da hender det at vannet får litt farge, men sikkerheten er ivaretatt og vannet er like trygt å drikke. Som sikkerhet har begge anleggene kloring og UV-behandling av alt vann før det pumpes ut på nettet. Denne behandlingen fjerner mikroorganismer som bakterier, virus og parasitter.

PRIVATE INNTAK OG VANNVERK

Hytteiere og andre som tar vann direkte

fra Mjøsa anbefales av Mattilsynet å koke vannet. Iht kommunehelsetjenesteloven er det kommunenes ansvar å ha oversikt over vannforsyningskvalitet der denne er overlatt til private.

Over: Adm. direktør Morten Finborud dokumenterer forløpet under reparasjonen.

T.v.: Arbeidsrigg for dykkere og beredskapstropp i Hias.

Rydding av strandsonen

Hias har hatt to runder med opprydding av strandsonen i nærområdet til utslippsstedet. Noe avfall stammet fra utslippet, men mesteparten stammet fra ulike friluftaktiviteter.

Anne-Lise Dalsaune (fra venstre), Anita Kjeverud og Ingunn Sæther ønsker velkommen til den nye livsstilsbutikken «Oppe og nede» på Hamar. (Foto: Jon I. Grue)

Avdelingsleder Elisabeth Grønning Rognmo svinger seg i dansen i en nygammel kjole sammen med daglig leder Erik Tangen og seksjonssjef Knut Magne Jensen i Ankerløkken. (Foto: Jon I. Grue)

Gammelt blir som nytt

– Vi har fokus på etisk handel, miljø og gjenbruk, sier avdelingsleder Elisabeth Grønning Rognmo om Ankerløkkens nye livsstilsbutikk «Oppe og Nede» i Triangelgården på Hamar.

Utsalget som ble åpnet i 2005 har fått et ansiktsløft med nytt innhold i underetasjen. Dermed kan kunder som er på utkikk etter noe helt spesielt plukke fra

et enda bredere utvalg med klær, gaveartikler, smykker og interiørartikler.

SAMLET INN FRA SMÅSAMLERE

– Klærne er samlet inn fra småsamlerne til Hias og blir vasket, steamet og reparert for småfeil før de fraktes ned til butikken for salg. Noe er sydd helt om, mens det vi ikke kan bruke blir lagt i poser og hentet av UFF, sier Elisabeth. Butikken får dessuten en del klær fra privatpersoner. Luddeklær, som er retro barneklær i 70-tallsstil er utstyrt med merkelapper som forteller litt om historien til plagget. – I tillegg handler vi inn nye klær som er etisk produsert fra A til Å. Vi prøver å støtte opp om lokalsamfunnet med å finne lokale forhandlere, men ønsker også å støtte opp under etisk handel. Derfor er mye av tøyet fra den engelske leverandøren People Tree. De har Fair Trade-produkter som er laget på en miljøvennlig måte med velferdslønn til arbeiderne, understreker hun.

Brukte sykkel- og bilslanger blir til de flotteste damevesker, laget av Karin Eng Sverdrup. (Foto: Jon I. Grue)

– EN LEDENDE ATTFØRINGSBEDRIFT

«Oppe og Nede» selger mer enn klær. Brukte sykkel- og bilslanger med bøtelapper kan brukes til så mangt, så hvorfor ikke moteriktige damevesker? Her er det også redesignede smykker, gaveartikler i bambus og interiørartikler. Alt sammen basert på de tre fokusområdene om etikk, miljø og gjenbruk. Det gjelder til og med handleposene som er av gamle sammenbrettede HA-aviser. Neppe egnet på en regnværstdag, men likevel!

På åpningen i mars sa styreleder Anne-Lise Bakken i Ankerløkken at den nye butikken er et steg på veien mot å videreutvikle miljøbiten i bedriften. Hun la også til at de trenger flere klær som folk ikke ønsker å kaste, men likevel vil kvitte seg med av ulike grunner. – Vi er veldig stolte av å ønske velkommen til den nye livsstilsbutikken på Hamar. I strategiplanen for Ankerløkken står det at vi skal være en ledende attføringsbedrift i Hedmark. Målet er å få folk tilbake i arbeid. Da må vi skape relevante arbeidsoppgaver som er spennende for potensielle kunder, sier daglig leder Erik Tangen i Ankerløkken AS.

Ildfast glass ødelegger glassblåsemaskinene

Mange handler i god tro med å kaste ildfaste former eller glass fra peisovner i returpunkter for glass- og metallemballasje. Dette skaper store problemer for Norsk GlassGjenvinnings kunder som er glassverk og Glava, fordi ildfast glass har mye høyere smeltetemperatur enn vanlig glassemballasje.

– Faktisk kan bare to-tre gram ildfast glass per tonn være meget kritisk, i og med at ildfast glass krever mye høyere smeltetemperatur enn glass-emballasje. Store glassverk i Europa har fått problemer på grunn av innhold av ildfast glass fra oss, sier kommunikasjonssjef Randi Haavik Varberg i Norsk GlassGjenvinning.

Poenget er nemlig at ildfaste former og glass fra peisovner ikke er glass i vanlig forstand. Derfor skal det på samme måte som keramikk, porselen og krystall gå i restavfallet, eller leveres på en gjenvinningsstasjon.

Norsk GlassGjenvinnings anlegg i Fredrikstad mottar årlig 53.100 tonn glassembal-

Tore Bjerkeli fra Hamar passer på å kaste glassemballasje som ikke er ildfast og metallavfall i returpunktet på Stavsberg gjenvinningstasjon. (Foto: Jon Iver Grue)

lasje fra mat- og drikkevarer og 6580 tonn metallemballasje. Dette utgjør cirka 90 prosent av det totale forbruket av glassemballasje, og godt over 60 prosent av metallemballasjen. Selv om Norsk GlassGjenvinning har et meget moderne og avansert anlegg, eksisterer det per i dag ingen teknologi for å ta ut ildfast glass, men teknologien er under utvikling.

– Spesielt er glass fra peisovner ødeleggende. Derfor er det viktig at vi går ut med informasjon om dette til importører og produsenter i bransjen. Like viktig er det at kommunale og interkommunale renovasjonsselskaper og kommuner sørger for at denne informasjonen når ut, sier Randi Haavik Varberg.

Hias mottok i 2008 hele 1.013 tonn glass- og metallemballasje. En liten huskeregel kan være at bare er emballasjeglasse som kan gjenvinnes. Det er derfor kun glass som er benyttet som emballasje som skal kastes som «glass- og metallemballasje» på småsamlere og gjenvinningsstasjoner. Annet glass er restavfall. Er du usikker spør betjeningen på gjenvinningsstasjonene.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ Poststed: _____

Telefon: _____

(der vi kan nå deg på dagtid)

Svarfrist: 31.7.2009

Adressaten betaler
for sending i Norge

Distribueres av
Posten Norge

Hias IKS
Svarsending 5325
0094 Oslo

- Har du fått med deg at det nylig var et kloakkutslipp i Mjøsa?

Den 22. april gikk alarmen på Hias sitt avløpsrensaneanlegg i Ottestad.

Det ble konstatert lekkasje på en av hovedavløpsledningene som ligger i Mjøsa, og mange fryktet at drikke- og badevannskvaliteten var truet.

Vi har spurt fire på gata hva de tenker om det.

**ANDERS STORSVEEN
STANGE**

- Ja. Det er ikke særlig delikat, men jeg drikker uansett så lite vann at jeg ikke trenger å engste meg for det. Om jeg skal bade i Mjøsa kommer an på hvordan det ser ut når badesesongen begynner. Jeg tror ikke det er farlig, men hvis det lukter kloakk er det neppe mange som kommer til å bade der.

**TERJE FJELD
LØTEN**

- Ja, det har jeg. Det er ikke noe trivelig, men jeg har brønnvann i Nordbygda og trenger ikke være engstelig for drikkevannet. Jeg regner med at det er prosedyrer for å ordne opp i dette, i tillegg til at Mjøsa har stor gjennomstrømning. Jeg er ingen ivrig bader, men tror ikke det er farligere å bade i Mjøsa nå enn før.

**INGER LISE ØIEN
HAMAR**

- Ja, det har jeg hørt om. Det er litt skremmende i forhold til den årstiden vi går inn i og hva det betyr for badeliv og fugleliv. Men jeg stoler på at det blir gjort tiltak som gjør det mulig for oss fortsatt å drikke vann fra krana. Jeg regner også med at dette vil regulere seg i perioden framover, slik at det går an å bade i Mjøsa i sommer også.

**OXANA REKASHERA
RINGSAKER**

- Ja, men jeg tenker ikke så mye over det. Jeg fortsetter bare å drikke vann fra Mjøsa og stoler på at det blir filtrert. Selv bader jeg ikke i Mjøsa, fordi jeg synes det er for kaldt, men den eldste sønnen min bader der ganske ofte. Hvis det ser bra ut og ikke lukter kloakk når badesesongen begynner ser jeg ingen grunn til å nekte ham det.

Fotos: Jon Iver Grue

Gratis renovasjon i 2010?

Nå har du muligheten til å skaffe deg GRATIS renovasjonsordning i 2010. Hias IKS inviterer alle sine lesere til å være med på konkurransen. Svar på de 3 spørsmålene, fyll ut kupongen på motsatt side med navn og adresse, og legg svarsendingen i nærmeste postkasse i dag. Vi har betalt portoen for deg.

Vi trekker fire vinnere i hver utgave av avisa.

Lykke til!

Svarfrist: 31.07.2009

Spørsmål 1: **Hvor mye urensset avløpsvann rant ut i Mjøsa under lekkasjen på en av hovedavløpsledningene?**

- 250 000 m³
- 25 000 m³
- 2 500 m³

Spørsmål 2: **Hva er navnet på Ankerløkkens nye livsstilsbutikk?**

- Nede og Oppe
- Opp og Ned
- Oppe og Nede

Spørsmål 3: **Hvor mye ildfast glass pr tonn er nok til å skade gjenvinningsprosessen på glass?**

- 2-3 gram
- 20-30 gram
- 2-3 kilo